

Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni istungi protokoll nr 161

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 4. mai 2026

Algus 13.30, lõpp 14.36

Juhataja: Peeter Tali (esimees)

Protokollija: Roosmarii Kukk (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Enn Eesmaa, Katrin Kuusemäe, Maido Ruusmann, Aivar Sõerd, Kadri Tali, Urve Tiidus

Komisjoni ametnikud: Teele Taklaja (nõunik), Getter Kristen Treumuth (nõunik)

Puudusid: Arvo Aller, Vladimir Arhipov, Lea Danilson-Järg, Rain Epler, Tiit Maran, Anti Poolamets, Tarmo Tamm, Kristo Enn Vaga ja Luisa Värk

Kutsutud: kultuuriminister Heidy Purga ja Kultuuriministeeriumi Euroopa Liidu asjade nõunik Kadri Jauram (2. päevakorrapunkt); energeetika- ja keskkonnaminister Andres Sutt, Kliimaministeeriumi kliimaosakonna juhataja Laura Remmelgas ning välissuhete osakonna EL teemade valdkonnajuht Eliise Merila (3. päevakorrapunkt); Riigikantselei Euroopa Liidu sekretariaadi nõunik Tairi Täht (2. päevakorrapunkt)

Päevakord:

3. Seisukoha andmine: Avalik konsultatsioon: 2030. aasta järgse ELi kliimapoliitikaraamistiku riiklike eesmärkide ja paindlikkuse läbivaatamine

3. Seisukoha andmine: Avalik konsultatsioon: 2030. aasta järgse ELi kliimapoliitikaraamistiku riiklike eesmärkide ja paindlikkuse läbivaatamine

Andres Sutt andis ülevaate 2030. aasta järgse ELi kliimapoliitikaraamistiku riiklike eesmärkide ja paindlikkuse läbivaatamise osas (Lisa 1). Energeetika- ja keskkonnaminister sõnas, et Eesti on alates 1990. aastast vähendanud kasvuhoonegaaside heidet 66,5% ning täitnud juba Euroopa Liidu 2035. aasta eesmärgid, toetades samal ajal majanduskasvu ja konkurentsivõimet. Euroopa Komisjon on alustanud konsultatsioone 2030. aasta järgse kliimapoliitika osas, mille raames tuleb käesoleval aastal üle vaadata mitmed kliima- ja energeetikavaldkonna õigusaktid. 2040. aastaks on seatud Euroopa Liidu üleseks eesmärgiks 90% heite vähendamine võrreldes 1990. aastaga ning see siht sisaldab kuni 5% paindlikkust rahvusvaheliste kasvuhoonegaaside (KHG) ühikute kasutamisel ja 6% tehnoloogia arengu arvelt. Kui neid tegureid ei realiseeru, on siht 79%. A. Sutt jätkas, et kliimamääruses on Eesti seisukohti arvestatud. Peamine fookus on energeetikal, millele järgnevad transport, Euroopa Liidu Maakasutuse, Maakasutuse muutuse ja Metsanduse (edaspidi LULUCF) määrus,

põllumajandus ning põlevkiviõli tööstus. Tööstus, hooned ja jäätmed moodustavad koguheitest väikese osa. Peamised võimalused heite vähendamiseks on seotud energeetika üleminekuga taastuvatele ja puhastele energiaallikatele, sealhulgas tuumaenergia arendamisega.

Süsihappegaasi (edaspidi CO₂) tööstuslik sidumine sõltub tehnoloogilistest lahendustest.

Transpordis on muutused seotud elektriautode levikuga ning põllumajanduses tootmismahu ei vähendata. LULUCF-i sidumispotentsiaal on piiratud, mistõttu tuleb keskenduda energeetikale ja transpordile. Põlevkiviõlitööstuse tulevik sõltub nafta maailmaturu hinnast ja tasuta kvootide kestusest. Prognooside kohaselt on uute tehnoloogiate puudumisel saavutatav eesmärk 80%, tehnoloogia areng suurendaks seda võimalust. A. Sutt lisas, et neljas täiendavas seisukohas rõhutame, et toetame majanduseülest eesmärki, kus riik valib ise sobiva tee heite vähendamiseks ja süsiniku sidumiseks. Lisaks arvestame riikide algpositsiooni ja juba saavutatud heite vähendust ning sisemajanduse kogutoodangut, tagades õiglasema lähenemise liikmesriikide vahel. Samas ei tohi süsteemi ülesehitus ja aruandlus suurendada halduskoormust, sanktsioonid rakendatakse vaid äärmisel vajadusel ning proportsionaalselt rikkumise ulatusele. Oluliseks peame ka uute väärtusahelate loomist ringmajanduse, kriitiliste toormete, keemiatööstuse ja jäätmete väärimise vallas, arvestades riigikaitse vajadusi.

Peeter Tali andis ülevaate [keskkonnakomisjoni arvamusest](#) ja arutelust ning märkis, et komisjon otsustas Vabariigi Valitsuse seisukohti toetada.

Urve Tiidus küsis, millised on CO₂ tööstusliku sidumise rakendamise võimalused Eestis.

Andres Sutt vastas, et olemasolevad tehnoloogiad on majanduslikult kulukad. Eestis tegutseb ettevõtte UP Catalyst, mis toodab süsiniku heitest aku kvaliteediga grafiiti ja strateegiliselt olulisi toormeid. Nišsilahendusi on võimalik arendada, kuid põlevkiviõlitööstuses kogu süsiniku kinnipüüdmine on praegu tehnoloogia kõrge hinna tõttu ebapraktiline.

Maido Ruusmann küsis, kuidas energeetikasektori heitkogused on suurimad, kui põlevkivijaamad töötavad turuhinna tõttu vaid piiratud aja jooksul.

Andres Sutt vastas, et põlevkivijaamade heitmed on reaalsed ja sõltuvad nende tööajast. Põlevkivist elektri tootmise ja gaasi kasutamise lõpetamine, mis on põlevkiviõli tootmise vältimatu osa, võimaldab uttegaasi alternatiivse kasutamise elektri tootmiseks. Biomassi kasutuse suurenemine, näiteks Auvere jaamas, vähendab heitmeid oluliselt. Seega on heitmete vähendamine ajaküsimus, mitte tehnoloogiline väljakutse.

Maido Ruusmann küsis, kas on olemas detailne ülevaade, mis saab 51%-st, kui üks põlevkivijaama plokk töö lõpetab. M. Ruusmann uuris, kas on koostatud prognoos ja kui suured on vajalikud täiendavad investeeringud heite vähendamiseks, juhul kui põlevkivijaamad peaksid seiskuma.

Laura Rimmelgas vastas, et ülevaade tootmisüksuste (sealhulgas põlevkivikäitiste) kaupa heitest täisvõimsusel töötamisel, on olemas. Heitkogus sõltub nende tegelikust tööajast ning on märkimisväärne, samas uttegaasi osakaal on võrreldes otsepõletamisega marginaalne.

Andres Sutt lisas, et põlevkivijaamade reservis hoidmist toetab saartaliluse meede, mille kulud katab tarbija. Eesti Energia on kohustatud tagama 1036 megavatti juhitavat võimsust, kuid jaamade majanduslik elujõulisus sõltub toetusest. Enamik elektritootmise plokkide on amortiseerunud ning nende töö lõpetamine on ajaküsimus.

Maido Ruusmann küsis, millised heitmete vähendamise meetmed avaldavad suurimat mõju ning kuidas need mõjutavad majandust ja hindu.

Andres Sutt vastas, et energeetikas ei ole majandusele pärssivat mõju, kuna

põlevkivienergeetika kõige suurem kasutus on õli tootmises ja elekter moodustab sellest väikse osa. Elektri tootmise lõpetamine põlevkivist lahendab mitmeid probleeme. Transpordis puuduvad täiendavad siduvad tähtajad, kuid heite vähendamise eesmärgini jõudmiseks 2040. aastaks prognoositakse 2030. aastaks 30 000 elektriautot, 2035. aastaks 115 000 ja 2040. aastaks 210 000 elektriautot. A. Sutt märkis, et tema hinnangul võimaldab turu loomulik areng neid eesmärke saavutada. Heite vähendamisele aitab kaasa ka suurlinnade ühistranspordi elektrifitseerimine, kuid seejuures maapiirkondadele näiteks elektribusside kasutamist ei kohaldu. Põllumajanduses muudatusi ei planeerita, LULUCF sektoris on heite mõju neutraalne või veidi vähenev ning oluline on pikaajaliste puittoodete osakaalu suurendamine. Minister lisas, et investeringud puhtasse tehnoloogiasse annavad konkurentsieelise.

Peeter Tali küsis, kuidas oleks võimalik eksporditud turba heide LULUCF-i arvestusest välja jätta.

Andres Sutt vastas, et see eeldab üleilmset kokkulepet ning Eestis töötatakse teaduslike meetodikate kallal, et jaotada heide pikema ajaperioodi peale.

Laura Rimmelgas lisas, et riik peab kaaluma, kas heite jaotamine pikema ajaperioodi peale on võimalik, mitte kohene heitesse arvestamine kaevandamisel. Samas on oluline hinnata selle mõju pikaajalistele heitetrendidele. Uuringud selles valdkonnas on tehtud ning ootavad retsenseerimist, mille põhjal saab teha edasised otsused heite vähendamiseks.

Peeter Tali küsis, kas Euroopa Liidus on võimalik saavutada erand turba osas.

Andres Sutt vastas, et turbarikaste muldade osas õnnestus saavutada erand nii Eestile kui ka Lätile. LULUCF-i raames oleme samuti teinud märkimisväärseid pingutusi, et selgitada metsa tarnekanalite muutusi, mis tulenesid täiemahulisest sõjast ja töid kaasa vajaduse suurendada kohaliku puidu varumist. Euroopa Komisjon on olnud nende probleemide osas vastutulelik. Tegemist ei ole ainult Eesti küsimusega, vaid see puudutab ka Soomet, Rootsit ja teisi metsarikkaid riike. Sektorspetsiifiliste eesmärkide asemel eelistame majanduseülest lähenemist, kuna viimase täitmine on realistlikum. LULUCF-i kokkuleppimisel ei olnud kõiki mõjusid võimalik ette näha, mistõttu püütakse olukorda parimal võimalikul viisil korrigeerida.

Peeter Tali küsis, mida biomajandus meile annab ja mis selle sisu on.

Laura Rimmelgas vastas, et biomajandus hõlmab kõike, mida loodusressurssidest toota saame, näiteks puidust kestvustooted, puidu keemiline väärindamine, turbatooted ja biometaan.

Enn Eesmaa küsis, kas arvestades kolmandat täiendavat seisukohta, on juba märgata viiteid halduskoormuse suurenemisele.

Andres Sutt vastas, et Euroopa digitaliseerituse tase on osades valdkondades madalam. Vajalikud andmed tuleks koguda olemasolevatest allikatest, vältides uue aruandluse kehtestamist. Minister sõnas, et iga riik peaks saama andmete kogumise meetodi ise valima, tagades andmete usaldusväärse ja õigsuse.

Maido Ruusmann küsis, kuidas on tagatud elektriautode nullemissiooni arvestuslik loogika, juhul kui elektrienergia pärineb põlevkivist, mille kasutamisel paisatakse õhku arvestatav kogus heitmeid.

Laura Rimmelgas vastas, et antud heide kajastub energeetikasektoris, transpordisektoris arvestatakse see nullina, et vältida topeltarvestust.

Maido Ruusmann sõnas, et sellisel juhul tõstatub küsimus, et sõidukeid, mis tarbivad rohkem fossiilkütust maksustatakse kõrgemalt, kuid kui heitmed tekivad põlevkivijaamas, siis eraldi ei maksustata, vaid heitmete arvestus kandub sektorite vahel üle.

Andres Sutt vastas, et ka pankadel on erinev intressimarginaal, näiteks sõltuvalt sellest, kui suur on liisitava auto heide. Samas lõpphinna komponendina on elektriaktsiis palju väiksem kui kütuseaktsiis.

Peeter Tali võttis arutelu kokku ning tegi ettepaneku toetada Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohti kooskõlas keskkonnakomisjoni arvamusega.

Otsustati:

3.1. Toetada Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohti kooskõlas keskkonnakomisjoni arvamusega (konsensus: Enn Eesmaa, Katrin Kuusemäe, Maido Ruusmann, Aivar Sõerd, Peeter Tali, Kadri Tali, Urve Tiidus).

(...)

(allkirjastatud digitaalselt)
Peeter Tali
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Roosmarii Kukk
protokollija

Väljavõtte õige
Roosmarii Kukk
Euroopa Liidu asjade komisjoni konsultant